

4. Теорія і методика професійної освіти

**КОМПОНЕНТИ, КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ ГОТОВНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
ДО ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

Юрченко О. В. викладач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

У статті розглянуто поняття готовність майбутнього вчителя початкової школи та дане власне визначення поняттю готовність майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності молодших школярів. Уточнено компоненти, критерії, показники та рівні готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності молодших школярів.

Ключові слова: готовність майбутнього вчителя початкової школи, готовність майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності молодших школярів, мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та особистісний компоненти.

В статье рассмотрено понятие готовности будущего учителя начальной школы и данное собственное определение понятию готовности будущего учителя начальной школы к формированию социальной компетентности младших школьников. Уточнение компоненты, критерии, показатели и уровни готовности будущего учителя начальной школы к формированию социальной компетентности младших школьников.

Ключевые слова: готовность будущего учителя начальной школы, готовность будущего учителя начальной школы к формированию социальной компетентности младших школьников, мотивационный, когнитивный, деятельностный и личностный компоненты.

Yurchenko O. V. FEATURES OF THE PROFESSIONAL ACTIVITY OF THE FUTURE TEACHER OF THE PRIMARY SCHOOL TO THE FORMATION OF THE SOCIAL COMPETENCE OF YOUNG SCHOOLS.

In the article the concept of readiness of the future teacher of elementary school and the given definition of the readiness of the future teacher of elementary school to the formation of social competence of junior pupils is considered. The components, criteria, indicators and levels of readiness of the future teacher of elementary school to the formation of social competence of junior pupils are specified.

Key words: readiness of the future teacher of elementary school, readiness of the future teacher of elementary school for formation of social competence of junior pupils, motivational, cognitive, activity and personal components.

Постановка проблеми. Актуальність підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності учнів посилюється трансформаційними процесами у суспільстві, інтеграцією та конкуренцією старого і нового досвіду взаємодії у соціумі, потребою в урахуванні всіх агентів соціального розвитку дитини (родини, середовища, громад, однолітків, засобів масової інформації, Інтернету тощо), важливістю підготовки молодших

школярів до конструювання особистісної системи соціальних відносин та інтеріоризованого соціального досвіду в умовах мінливої соціальної реальності. Діяльність учителя початкової школи є унікальною в педагогічному середовищі. Від рівня фахової підготовки вчителя, високого професіоналізму майбутніх фахівців, становлення в них нового мислення, формування умінь демонструвати індивідуальний стиль педагогічної діяльності, готовності творчо працювати, самовдосконалюватися, упроваджувати нові підходи до організації і здійснення навчального процесу молодших школярів залежить ефективність навчально-виховного процесу в початковій школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На основі аналізу наукової літератури О. Будник, І. Казанжи, С. Литвиненко, С. Максименко, С. Мартиненко, О. Матвієнко, І. Осадченко, Д. Пащенко, Г. Шпиталевська, О. Ярошинська та ін. було встановлено, що у практиці наукових досліджень з теорії та методики професійної педагогічної освіти результат досліджуваного процесу обґрунтовується поняттям «готовність», яке є інтегрованим конструктом, сутність якого ґрунтується на визначенні поняття «готовність до діяльності» – стан мобілізації психологічних і психофізіологічних систем людини, які забезпечують виконання певної діяльності [4, с. 137].

Обґрунтування компонентів, критеріїв, показників та рівнів готовності майбутнього вчителя до діяльності, про проблему формування ключових компетентностей, про мотиваційну складову професійної діяльності майбутнього вчителя тощо здійснювали О. Будник, О. Варецька, Т. Нестеренко, Є. Скворчевська, О. Сорока, Г. Шпиталевська та інші.

Формулювання цілей статті. Мета статті – проаналізувати поняття готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності молодших школярів та уточнити компоненти, критерії, показники та рівні готовності майбутнього вчителя початкової школи до зазначеної компетентності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тлумачення поняття «готовність майбутнього вчителя початкової школи» до професійної діяльності та її різновидів представлена у науковій літературі у значній кількості

дефініцій, серед яких ми виокремлюємо ті, що є основою обґрунтування нашого визначення:

– готовність майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності О. Ярошинська визначає як особистісне утворення майбутнього педагога, що включає в себе педагогічні цінності та потреби в професійній самореалізації, сукупність професійних знань, умінь та навичок, необхідних для організації навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах першого ступеня, поєднання яких стає оптимальним на основі сформованості особистісних якостей: професійного мислення, педагогічної спрямованості, творчості, суб'єктної активності, здатності до самовдосконалення та ін. [13, с. 168];

– готовність майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності С. Литвиненко розглядає як результат професійно-педагогічної підготовки, як інтегральне багаторівневе динамічне особистісне утворення, структура якого обіймає мотиваційний, змістовий, діяльнісний та креативний компоненти [6, с. 15];

– готовність майбутнього вчителя початкових класів до формування загальнокультурної компетентності молодших школярів Г. Шпиталевська розуміє як інтегративну сукупність особистісних, культурологічних і професійних якостей учителя, що охоплюють мотиваційний, змістовий і технологічно-рефлексивний компоненти педагогічної діяльності, що дають йому змогу успішно реалізовувати мету формування загальнокультурної компетентності учнів [12, с. 9] та ін.

На основі цих узагальнень трактуємо готовність майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності молодших школярів як компонентне особистісне утворення майбутнього педагога, що об'єднує у своїй структурі мотиви професійної діяльності, його соціальний інтелект, систему знань, умінь і навичок щодо соціалізації молодших школярів й становлення їх як активних суб'єктів соціальної дійсності, та забезпечує успішність розвитку соціальної компетентності учнів у майбутній професійній діяльності.

Мотиваційний компонент готовності майбутнього вчителя до діяльності, на думку О. Будник, – це внутрішня мотивація та емоційно-ціннісне ставлення майбутніх фахівців, сформованість у них професійно значущих якостей, орієнтація на створення гуманістичного соціально-виховного середовища початкової школи [2, с. 226]. Тому, мотиваційний компонент готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності молодших школярів також відображає внутрішні характеристики майбутнього педагога: інтерес, бажання, прагнення, цінності, мотиви, а також орієнтири самовдосконалення.

У вітчизняних наукових дослідженнях представлено ознаки виявлення сформованої мотивації майбутнього педагога початкової ланки освіти до соціально-педагогічної діяльності. Так, С. Литвиненко виокремлює: сформованість професійно-педагогічної мотивації, мотиваційно-ціннісне ставлення до соціально-педагогічної діяльності, домінування гуманних, демократичних настанов на взаємодію з дітьми [6, с. 15]; О. Будник визначає такі ознаки виявлення: спрямованість на педагогічну професію, стійкі орієнтації на гуманістичні цінності й норми в соціально-педагогічній діяльності; зацікавленість у вирішенні соціально-педагогічних проблем, орієнтація на ділову співпрацю, здатність відстоювати в інтересах справи власну думку, що вплине на досягнення спільної мети соціально-педагогічної діяльності, орієнтація на соціальне схвалення; здатність до спонукання себе та оточуючих до соціально-педагогічної діяльності задля досягнення її цілей, ефективної реалізації соціально-педагогічних функцій професійної діяльності [2, с. 241].

Т. Нестеренко доводить, що якісними характеристиками мотиваційного компонента готовності є усвідомлене відношення педагога до проблеми формування ключових компетентностей у молодших школярів і їх ролі у розв'язанні актуальних проблем сучасного навчання [9, с. 119].

Дослідниця Є. Скворчевська зазначає: «Сучасний етап професійного становлення характеризується стрімким зростанням вимог з боку роботодавців до молодих спеціалістів. Після закінчення ВНЗ молодий спеціаліст опиняється

у складній ситуації професійної самореалізації, успішність якої залежить від сформованості таких когнітивних механізмів мотивації досягнення як: цілепокладання, особистісні конструкти (самооцінка, рівень домагань, впевненість у собі), смисложиттєві орієнтації, які являються основою успішної майбутньої професійної діяльності особистості. У зв'язку з цим виникає протиріччя між існуючим рівнем мотивації досягнення та сформованістю професійної самосвідомості у майбутніх педагогів» [11, с. 188]. Це зумовлює виокремлення у структурі досліджуваного компоненту показники сформованості мотивації досягнення.

Враховуючи проаналізовані дослідження та думку сучасних дослідників мотивації учіння студентів педагогічних університетів [8], які довели, що мотиваційна структура студентів – майбутніх учителів включає мотиви учіння і мотиви досягнення успіху, вважаємо що **мотиваційний компонент** готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності молодших школярів – це складник мотиваційної сфери майбутнього педагога, що визначає його спрямованість на педагогічну професію та усвідомлене ставлення і мотивацію досягнення успіху у процесі формування ключових компетентностей школярів, зокрема соціальної, як результату освітньої взаємодії у початковій школі. Його сформованість передбачає: інтерес та позитивні установки до учіння та професійної діяльності вчителя; розвиненість у майбутнього педагога педагогічних і соціальних цінностей та мотивів; зацікавленість у формуванні соціальної компетентності учнів; прагнення до оволодіння системою знань, умінь та навичок соціалізації молодших школярів та становлення їх як активних суб'єктів соціальної дійсності; усвідомлення важливості процесу формування соціальної компетентності учнів, прагнення до успіху й самовдосконалення у цій діяльності.

Оскільки мотивація розглядається як «стрижень» особистості, складний багаторівневий регулятор поведінки і діяльності людини [8, с. 181], вважаємо формування показників мотиваційного компоненту відправним етапом

розвитку досліджуваної готовності. На їх основі відбувається подальше становлення її компонентів.

Система знань визначена науковцями як обов'язковий складник готовності майбутнього вчителя до професійної діяльності та її напрямів, репрезентовано значення та змістове наповнення цієї системи.

На думку Т. Нестеренко, знання про проблему формування ключових компетентностей: по-перше, збагачує власне бачення проблематики у полі проблеми формування ключових компетентностей; по-друге, виступає необхідною умовою постановки і розв'язання професійних проблем відповідно до особистісних потреб й інтересів [9, с. 120]. Дослідниця обґрунтовує думку, що професійно-педагогічні знання учителя, орієнтованого на формування ключових компетентностей у молодших школярів, можна представити як зведення про загальні закономірності процесу навчання молодшого школяра.

У структурі готовності до соціально-педагогічної діяльності науковцями визначено: необхідність оволодіння теоретико-методологічними, методичними знаннями, сформованість прикладних знань (С. Литвиненко) [6, с. 15]; засвоєння системи методологічних та теоретико-методичних знань про соціально-педагогічну діяльність вчителя початкової школи, здатність до педагогічної рефлексії (О. Будник) [2, с. 238].

Г. Шпиталевська визначає сформованість міцних, глибоких знань з професійно-педагогічної культури та загальнокультурної компетентності особистості, технологій її формування в молодших школярів на змісті освітньої галузі «Мови і літератури» (українська мова) показниками змістового компоненту готовності майбутнього вчителя початкових класів до формування загальнокультурної компетентності молодших школярів [12, с. 12].

Отже, **когнітивний компонент** є ключовим складником готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності молодших школярів, адже система знань стає проміжним ланцюгом між прагненнями майбутнього вчителя до дій та самою діяльністю, забезпечує формування фундаменту знань, які будуть покладені в основу розвитку практичних умінь.

На основі узагальнень сутності соціальної компетентності молодших школярів та напрямів діяльності вчителя щодо її формування вважаємо складовими когнітивного компоненту готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності молодших школярів таку систему знань про: загальні закономірності освітнього процесу у початковій школі як складової соціокультурної дійсності; основні поняття процесу формування соціальної компетентності учнів; методики діагностування рівня соціальної компетентності учасників освітнього процесу; зміст реалізації основних напрямів діяльності вчителя, що спрямовані на формування соціальної компетентності учнів; форми, методи, технології та засоби формування соціальної компетентності учнів.

Визначена система знань є результатом опанування студентами психолого-педагогічних дисциплін, фахових методик та педагогічних практик.

С. Литвиненко визначає ключові вміння у готовності майбутнього вчителя початкової школи до соціально-педагогічної діяльності – аналітико-діагностичні, прогностичні, конструктивно-організаційні, комунікативні, рефлексивні й оволодіння технологіями реалізації функцій соціально-педагогічної діяльності [6, с. 15]. Ці групи умінь детально проаналізовано та розширено у дослідженні О. Будник, яка діяльнісно-технологічний компонент готовності майбутнього вчителя початкової школи до соціально-педагогічної діяльності презентує через сформованість низки вмінь: діагностико-аналітичні (вміння аналізувати соціально-педагогічну ситуацію, збирати необхідну інформацію, оцінювати результати проведеної роботи, обґрунтовувати вибір та оптимальність поєднання засобів соціально-педагогічної комунікації (змісту, методів, організаційних форм), діагностувати рівень позитивного впливу соціально-виховного середовища початкової школи); конструктивно-проективні (вміння прогнозувати результати вирішення проблемної ситуації, виявлення найбільш ефективних способів розв'язання соціально-педагогічних завдань, здійснювати відповідний соціально-педагогічний супровід та управління соціально-педагогічною діяльністю з молодшими школярами та їхніми батьками); опанування основних технологій соціально-педагогічної

діяльності в початкових класах: розвитку творчої особистості учня, особистісно зорієнтовані, здоров'язберезувальні, інформаційно-комунікативні, естетотерапії та проектної діяльності; здатність до педагогічної творчості у професійній діяльності, мобільність у соціально-педагогічній взаємодії (самостійне прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, здатність до самореалізації, креативності) [2, с. 231].

Визначення умінь соціально-педагогічної діяльності є важливим у контексті нашого дослідження, адже їх опанування є складовою цілісної системи роботи вчителя початкової школи, що спрямована на розвиток соціальної компетентності школяра в умовах урочної та позаурочної діяльності.

Дослідниця Г. Шпиталевська експериментально перевірила дієвість дослідження технологічно-рефлексивного компоненту готовності майбутніх учителів початкових класів до формування в молодших школярів загальнокультурної компетентності за операційно-дієвим критерієм із показниками: усвідомлення важливості професійно-культурологічної складової, регламентованої процесом професійної спрямованості спеціальності «Початкова освіта»; сформованість умінь, пов'язаних із застосуванням на практиці отриманих психолого-педагогічних знань; компетенції з процесу формування у молодших школярів загальнокультурної компетентності; компетенції визначати шляхи реалізації професійно-освітніх та особистісно-розвивальних завдань за допомогою дидактичних засобів (технології навчання й виховання, спілкування; дії, детерміновані суб'єктивною сутністю особистості вчителя); актуалізація інтелектуальних творчих процесів, що гармонізують відношення «ідеального» й «реального» вчителя, фіксуючи рівень відмінності між ними, тим самим стимулюючи до самовдосконалення й прагнення до набуття педагогічної майстерності взагалі та зокрема з процесу формування загальнокультурної компетентності молодших школярів [13, с. 12–13].

Отже, вважаємо що **діяльнісний компонент** готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності молодших школярів відтворює систему професійних умінь, що забезпечують ефективне виконання майбутніми педагогами запланованої діяльності.

Як зазначає В. Ковальчук, найважливіша роль учителя – він є вихователь і наставник. Його обов'язок – сформувати у дитини здатність та навички ефективно взаємодіяти з оточуючим світом, розвивати уміння, встановлювати доброзичливі міжособистісні відносини, розуміти почуття і поведінку оточуючих, встановлювати визначені межі допустимої поведінки. Цей аспект суспільних завдань вчителя якраз і становлять сферу його особистої соціальної компетентності. Зміст цього поняття, на її думку, повинен вміщувати відповідний рівень сформованості особисті педагога, як результат соціального розвитку, що являє собою суму певних особистісних властивостей, потреб, здібностей, елементарних теоретичних уявлень та практичних умінь і торкатися насамперед таких сфер як соціальне мислення, мовлення, мотиви, емоції, міжособистісна поведінка [5, с. 76].

Важливою складовою особистісного компоненту готовності майбутнього вчителя до професійної діяльності є система особистісних характеристик майбутнього педагога. У науковій літературі О. Варецької, О. Ліннік, О. Никитенко, О. Ярошинської представлено особистісні характеристики вчителя початкової школи, що визначають його ефективність у розв'язанні професійних задач, репрезентовано систему якостей майбутнього вчителя: особистісно-етичні: гуманізм, уважність, дисциплінованість, доброзичливість, вимогливість, товариськість, об'єктивність, висока моральна культура, самокритичність, загальна ерудиція, любов до дітей; індивідуально-психологічні: ясність і критичність розуму, емоційна чуйність і стійкість, культура темпераменту, об'єктивна самооцінка; педагогічні: високий рівень професійно-педагогічної підготовки, інтерес до педагогічної діяльності, любов до справи і дітей, педагогічний такт, почуття гумору, прагнення до науково-педагогічної творчості, культура і виразність мови тощо [10, с. 42].

При виокремленні особистісних характеристик майбутнього педагога здатного до ефективного формування соціальної компетентності учнів ми враховували результати дослідження О. Варецької, яка характеризує особистісно-професійний компонент соціальної компетентності вчителя початкової школи узагальнює його особистісні риси, а саме: емпатійність;

професійну спрямованість учителя, комунікативність, організованість, направленість на навчальні предмети [3, с. 141].

Суб'єктну позицію майбутнього вчителя О. Ліннік визначає як особистісно значущу систему ціннісних ставлень, стійких переконань, теоретичних знань і практичного досвіду, що дозволяє виробити власні способи навчальної та професійної діяльності. Науковець зазначає: «характеризуючи суб'єктну позицію у взаємодії, маємо також урахувати що її сформованість передбачає і наявність системи ціннісних ставлень до навчання, професійної діяльності та міжособистісної взаємодії; і набуття авторитетного статусу в групі, і відігравання активної позиції в безпосередній взаємодії. Ці рівні пов'язані між собою ієрархічно, тобто кожен рівень є обов'язковою передумовою наступного рівня: особистісна суб'єктна позиція – соціальна суб'єктна позиція – суб'єктна позиція у взаємодії – суб'єктна позиція як цінність». Результатом її дослідження стало визначення найбільш притаманних рис сучасного педагога, який реалізує навчальну співпрацю: активність, відповідальність, самостійність (особистісні); здатність до рефлексивної діяльності, інноваційна відкритість, ціннісне ставлення до взаємодії, прагнення до здобуття нових знань, ціннісне ставлення до самовдосконалення (професійні) [7, с. 139–140]. На її думку, саме сукупність цих якостей утворює змістовий аспект суб'єктності.

На основі зроблених узагальнень основними складовими особистісного компоненту готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності молодших школярів визначаємо: прагнення проявити себе у соціальній діяльності навчальної групи або педагогічного колективу школи; здатність майбутнього педагога взаємодіяти з суб'єктами освітнього середовища на основі соціальних правил та норм; сформованість особистісних якостей (емпатійність, комунікативність, відкритість, активність, суб'єктність позиції, здатність до рефлексії та ін.); сформованість соціальної інтуїції та прогнозування, здатність до соціальної виразності й співпереживання; сформованість активної соціальної позиції та соціального досвіду.

Отже, **особистісний компонент** готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності молодших школярів визначає сформованість особистісних якостей та соціального інтелекту майбутніх учителів, що сприяють результативності освітньої та соціальної взаємодії у початковій школі.

Для визначення сформованості готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності молодших школярів узагальнимо систему критеріїв та показників, які забезпечать можливість експериментальної перевірки досліджуваної готовності.

У психолого-педагогічній літературі критерій (від грец. *kriterion*) визначається як засіб для формування судження й ознаки, на підставі яких передбачається оцінювати і порівнювати ступінь сформованості досліджуваного явища чи готовності в різних респондентів [1, с. 66].

Досліджуючи соціальну компетентність педагога О. Варецька зазначає: критерії розвитку соціальної компетентності вчителя початкової школи мають віддзеркалювати загальні сутнісні ознаки, за якими її можна упізнати, визначити й описати, виражати вищий рівень розвиненості соціальної компетентності, бути ідеальними зразками для порівняння з реальними характеристиками цього явища, а їх сукупність – повністю охоплювати всі суттєві характеристики. Зважаючи на наукове положення про те, що критерії мають бути максимально розгорнутими, включаючи дрібні одиниці вимірювання (показники), що дає змогу в реальному дослідженні «заміряти» процес порівняно з її ідеалізованим змістом [3, с. 114].

У наукових дослідженнях широко представлено критеріальні характеристики понять, що визначають результати професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи та визначено їх показники. Так, О. Будник досліджуючи готовність майбутніх учителів початкової школи до соціально-педагогічної діяльності визначає такі критерії її дослідження: мотиваційний, когнітивний, комунікативний, світоглядний, емоційний, діяльнісний [2, с. 241–243]; Г. Шпиталевська рівні сформованості готовності майбутніх учителів початкових класів до формування в молодших школярів

загальнокультурної компетентності діагностує за ціннісно-мотиваційним, змістово-організаційним, емоційно-регуляційним та операційно-дієвий критеріями [12, с. 12–13] та ін.

При розробці показників діагностування готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності молодших школярів ми враховували визначені у науковій літературі показники якості навчальної діяльності: якість знань, умінь, навичок, тобто навченість. Показники: міцність, системність, глибина, усвідомленість та ін.; рівень розумового розвитку. Показники: глибина, самостійність, гнучкість, широта переносу, раціональні способи розв'язання завдань тощо; особистісний рівень. Показники: свідомо регуляція навчальної діяльності, активність у розв'язанні пізнавальних завдань, внутрішня мотивація, орієнтація на самовдосконалення та саморозвиток [4, с. 435].

Отже, з метою об'єктивного діагностування готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності молодших школярів визначено такі критерії оцінювання компонентів досліджуваної характеристики: мотиваційний компонент – ціннісно-мотиваційний критерій, когнітивний компонент – знаннево-інформаційний критерій, діяльнісний – операційно-діяльнісний, особистісний компонент – особистісно-соціалізаційний критерій.

Оскільки дослідження сформованості готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності молодших школярів передбачає визначення рівневих характеристик її прояву, нами було проаналізовано наукову літературу О. Будник, Б. Долинського, І. Казанжи, С. Литвиненко, О. Лінник, С. Мартиненко, О. Матвієнко, Н. Павленко, О. Сороки, Г. Шпиталевської, О. Ярошинської та ін. й встановлено, що рівні сформованості готовності майбутнього вчителя до діяльності – це ступінь готовності майбутніх учителів початкової школи до певного виду діяльності за кожним із встановлених критеріїв. У дослідженні ми оцінюємо готовність майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної

компетентності молодших школярів за таким рівнями: професійно-активний, продуктивно-дієвий, ситуативно-пошуковий, репродуктивно-частковий.

Висновки з даного дослідження. Отже, у дослідженні обґрунтовано сутність та структуру готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності молодших школярів як результату його підготовки до визначеного виду професійної діяльності. Визначено та охарактеризовано її компоненти: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та особистісний, виявлено критерії, показники й охарактеризовано рівні сформованості готовності майбутнього вчителя до формування соціальної компетентності учнів початкової школи.

Вважаємо, що перспектива подальших розвідок у дослідженому напрямі полягає у експериментальному дослідженні стану підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності учнів у практиці вищих педагогічних навчальних закладів, діагностування рівня сформованості досліджуваної готовності майбутніх педагогів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бочелюк В. Й. Педагогічна психологія: навч. посіб. Київ, Центр навчальної літератури, 2006. 248 с.
2. Будник О. Б. Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності: дис. ... докт. пед. наук. Житомир, 2015. 552 с.
3. Варецька О. В. Теоретичні і методичні засади розвитку соціальної компетентності вчителя початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти: дис. ... докт. пед. наук. Київ, 2015. 630 с.
4. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України. Київ, Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
5. Ковальчук В. А. Соціальна компетентність вчителя як складова професійно-педагогічної компетентності. *Соціалізація особистості*. Київ, Логос. Том XVIII. 2002. С. 70–76.

6. Литвиненко С. А. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності: автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Київ, 2005. 40 с.

7. Ліннік О. О. Система підготовки майбутнього вчителя до організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учнями початкової школи: дис. ... д-ра пед. наук. Старобільськ, 2016. 520 с.

8. Матвієнко О. В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до педагогічної взаємодії у навчально-виховному середовищі школи першого ступеня: дис. ... докт. пед. наук. Київ, 2010. 496 с.

9. Нестеренко Т. С. Підготовка майбутнього вчителя до формування ключових компетентностей у молодших школярів: дис. ... канд. пед. наук. Кіровоград, 2016. 180 с.

10. Никитенко О. В. Професійно-особистісні якості як основа виховання майбутніх учителів. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Педагогіка*. Дрогобич, Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2013. Вип. 27. С. 33–45.

11. Скворчевська Є. Л. Когнітивні механізми мотивації досягнення. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія*. 2013. Вип. 46 (1). С. 187–195. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_psykhol_2013_46%281%29__24.

12. Шпиталевська Г. Р. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування у молодших школярів загальнокультурної компетенції: дис. ... канд. пед. наук. Ялта, 2013. 279 с.

13. Ярошинська О. О. Проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи: монографія. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. 456 с.